

Riktlinjer för förvaltning av Stockholms stads museisamlingar

Innehåll

1. Inledning	3
Stadsmuseet och Medeltidsmuseet i Stockholm.....	3
Det museala uppdraget	3
Samlingsförvaltning.....	3
Principer för samlingarnas förvaltning.....	3
2. Samlingarnas tillkomst och inriktning	5
Stadsmuseet blir till	5
Föremål	5
Arkivalier	6
Fotografier	7
Rörlig bild	8
Litteratur	8
Konst	9
3. Utveckla samlingarna	10
Förvärv	10
Gallring.....	10
Mänskliga kvarlevor.....	11
4. Dokumentera samlingarna	12
Dokumentation och kunskapsuppbyggnad	12
Kontroll av placering och förflyttning	12
Samlingsförvaltningssystem.....	12
Digitisering av samlingarna	13
Märkning.....	13
5. Använda samlingarna	14
Publika databaser.....	14
Utställningar.....	14
Utlån och depositioner	14
Forskning.....	15
Analys och provtagning.....	15
6. Bevara samlingarna	16

Systematiskt bevarandearbete	16
Förvaring i magasin	16
Vård och konservering	16
Tillståndsbesiktning.....	17
Riskhantering	17

1. Inledning

Stadsmuseet och Medeltidsmuseet i Stockholm

Stadsmuseets och Medeltidsmuseets uppgift är att öka kunskapen om och intresset för Stockholms historia. Museerna ska förvalta, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv utveckla de samlingar som de har anförtrotts. Museernas verksamhet ska sammantaget vara en angelägenhet för alla stockholmare. Genom att förstå hur staden vuxit fram och hur skiftande livet varit för stockholmare under olika tider ges bättre möjligheter att förstå dagens stad.

Tillsammans med Stockholm konst och Stockholmia – forskning och förlag, bildar Stadsmuseet och Medeltidsmuseet avdelningen Museer och konst, en del av Stockholms stads kulturförvaltning.

Museerna är kunskapsinstitutioner som värnar om Stockholms gemensamma minne och kulturarv. Museerna forskar och dokumenterar, inventerar, publicerar och förmedlar kunskap om Stockholm. Museerna förvaltar omfattande samlingar som ständigt växer. Stadens museer är de institutioner inom Stockholms stad som har i uppdrag att förvalta samlingarna för all framtid.

I det fortsatta används Stadsmuseet och Stockholms stads museisamlingar som gemensamma beteckningar för bägge museernas samlingar. Enheten för samlingar är den enhet inom avdelningen som utför samlingsförvaltningsuppdraget.

Det museala uppdraget

Enligt ICOM:s museidefinition är ett museum en permanent institution utan vinstintresse som bidrar till samhället, som forskar, samlar in, bevarar, uttolkar och ställer ut materiellt och immateriellt kulturarv. Museer är öppna för allmänheten, tillgängliga och inkluderande och främjar mångfald och hållbarhet. De verkar och kommunicerar etiskt, professionellt och med bred delaktighet, samt erbjuder allsidiga upplevelser för utbildning, nöje, reflektion och delning av kunskap.

Enligt museilagen (2017:563) är ett museum en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld.

Samlingsförvaltning

Av ICOM:s etiska regler framgår att museers uppdrag är att förvärva, bevara och främja sina samlingar som ett bidrag till skyddet av naturarvet, kulturarvet och det vetenskapliga arvet. Museers samlingar är ett arv som är viktigt för oss alla, som intar en särskild ställning i lagstiftningen och som åtnjuter internationellt rättsskydd. I det medborgerliga förtroendeuppdraget ligger en omdömesgill förvaltning, med rättmätigt ägande, varaktighet, dokumentation, tillgänglighet och gallring under ansvar.

Samlingsförvaltning kan beskrivas som det löpande arbetet med förvaltning av samlingarna med förvärv, gallring, katalogisering, inlån och utlån, utställningar, forskarbesök, konservering och placering av objekt i magasin. I varje moment uppstår ny kunskap om objektens material, funktion, proveniens och sammanhang inom och utom museet. Att ta tillvara denna kunskap är enligt museilagen en del av museets uppdrag, liksom att möjliggöra forskning utifrån detta arbete.

Principer för samlingarnas förvaltning

Förvaltningen av samlingarna sker i enlighet med ICOM:s etiska regler och museilagen.

Spectrum 5.0 är museernas egen standard inom samlingsförvaltning som innehåller väl beprövade beskrivningar för de arbetsuppgifter som de flesta museer utför när de förvaltar sina samlingar. Information och procedurer för hantering av samlingar ska följa Spectrum-standard som omfattar processer för att:

- utveckla samlingarna
- dokumentera samlingarna
- använda samlingarna
- bevara samlingarna

Museets dokument- och skriftsamling definieras till handlingar undantagna från regeln att vara allmän handling inom verksamheten med stöd av tryckfrihetsförordningen 2 kap. § 14.

Principerna för samlingarnas förvaltning beskrivs närmare i avsnitt 3-6.

2. Samlingarnas tillkomst och inriktning

Samlingarna är kultur- och stadshistoriskt inriktade. Geografiskt insamlingsområde är Stockholms stad. Objekt kan vara tillverkade eller ha brukats i Stockholm. De kan handla om, avbilda Stockholm eller ha en upphovsman som varit verksam i Stockholm. De insamlade objekten kan även vara relaterade till personer och händelser i Stockholm. Objekt i samlingarna kan vara såväl föremål, konst, dokument, fotografier, artefakter som böcker.

Stadsmuseet blir till

Stockholms stads verksamheter har genom tiderna samlat in och sparat olika föremål, dokument, böcker, konst, kartor och ritningar. Inom olika delar av stadens verksamheter förvarades i början av 1900-talet relativt omfattande samlingar. Ett exempel är Husbyggnadskontoret som sparade byggnadsmaterial från de stora rivningarna som skedde i staden i slutet av 1800-talet och kring sekelskiftet 1900 när stenstaden ersatte träkåksbebyggelsen på malmarna. Från 1912 tillvaratog Husbyggnadsavdelningen systematiskt byggnadsdelar för att de skulle ingå i ett framtida stadsmuseum. De magasineras i Börshusets källare och i en lokal på Myntgatan.

1918 väcktes en motion och tillsattes en första utredning för skapandet av ett stadsmuseum.

1925 utsåg Stadsfullmäktige en kommitté för att utreda förutsättningarna för ett stadsmuseum i Stockholm. Kommittén arbetade mycket aktivt och kom att bli verksam ända till och med 1940. Den skaffade sig arbetslokaler, anställde tjänstemän och medarbetare, begärde anslag för inköp och gjorde så småningom utställningar.

Museiföremål i stadens ägo inventerades och bland föremålen fanns kommunalhistoriska föremål med stort symbolvärde som stadens nycklar, stadens äldsta kassakista och bödelsvärd. Här fanns även fotografier, diplom, grafik, skulpturer, gamla möbler, stadshusets "Stockholmsbilder", bilder av byggnadshistoriskt intresse, en medaljsamling och föremål som belyste stadens forna skråväsen, sällskapsliv och offentliga nöjen.

1929 utarbetade Museikommittén riktlinjer för ett blivande Stockholms stadsmuseum.

1930 lämnade Museikommittén ett förslag angående museets organisation. Museet föreslogs ha till uppgift att belysa stadens uppkomst och utveckling, invånarnas liv och levnadsvillkor samt stadens styrning och de kommunala institutionernas utveckling.

Stadskollegiet gav museet ett startkapital 1930 och Husbyggnadsavdelningen utlovade lokaler i Södra stadshuset.

Redan i ett tidigt skede delades samlingarnas olika materialtyper upp för att hanteras inom olika byråer, avdelningar och enheter inom Stadsmuseet. Objekt av olika fotografiska tekniker, arkivhandlingar, föremål, konstverk och litteratur kom att förvaras och hanteras separat och enligt olika strukturer. Huvudsakligen motiverades detta av hur materialgrupperna mest lämpligt kunde förvaras fysiskt.

Föremål

Föremålssamlingarna omfattar kultur- och stadshistoriska föremål, arkeologiska fynd och byggnadshistoriska föremål. Stora omvandlingar av Stockholm har i perioder tillfört omfattande material till samlingarna. Föremålssamlingarna präglas av den mycket starka geografiska anknytningen till Stockholm, särskilt innerstaden är väl representerad. Tematiskt och ämnesmässigt

berättar föremålen om alla områden av mänskligt liv med tyngdpunkt på stadsliv, hantverk och tillverkning, handel samt bebyggelse och befolkning. Om man undantar de arkeologiska samlingarna är majoriteten av föremålen tillverkade från 1700-talet och framåt, med stark tonvikt på perioden 1850-1950.

Från Stadsmuseets tillkomst fram till 2017 har Stadsmuseet bedrivit en omfattande arkeologisk utgrävningsverksamhet och fynden har omhändertagits. Idag bedrivs den arkeologiska uppdragsverksamheten av andra aktörer men Stadsmuseet tar fortsatt emot och förvaltar de fynd som framkommer inom Stockholms innerstad, fornlämning L2015:7789 (tidigare RAÄ103). De arkeologiska föremålen är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950) och har överförts från staten till Stadsmuseet genom fyndfördelningsbeslut.

Bland de större förvärven till de *arkeologiska samlingarna* kan nämnas ett lager av ca 3 700 kg kritpipor från 1700-talet som grävdes fram i kvarteret Mälaren vid Slussen 1984 samt ca 36 000 föremål från utgrävningarna på Helgeandsholmen 1978-1980 och sextiosju kubikmeter ben där mycket utgörs av mänskliga kvarlevor. Benmaterialet är deponerat på Historiska museet. I det arkeologiska materialet finns även indeponerat material. Till exempel har Stadsmuseet sedan 1966 hand om ca 1 800 arkeologiskt funna föremål från andra museer. Stadsmuseet har omfattande förhistoriskt material från undersökningar i samband med miljonprogrammets genomförande. Riddarholmsskeppet är ett unikt objekt och viktigt för Stadsmuseets tillblivelse eftersom det är Stadsmuseets första registrerade arkeologiska föremålet.

De *kultur- och stadshistoriska* föremålssamlingarna omfattar totalt drygt 130 000 föremål. Redan från Stadsmuseets tillkomst beslöt staden att överföra alla sina äldre symbol- och verksamhetsföremål till Stadsmuseet. Samlingen består framförallt av föremål som skänkts eller köpts in till museet från privatpersoner, företag och andra institutioner. Stadsmuseet har också under perioder haft en mer aktiv insamling där föremålsförvärv kombinerats med dokumentation av föremålen i deras autentiska sammanhang. Ett tidigt exempel på detta är den dokumentation av äldre hantverksyrken som påbörjades under 1920-talets slut och fortgick i nästan tjugo år. Över 3000 föremål från trettio olika hantverk samlades in under denna tid och dokumentationen omfattade även intervjuer, uppteckningar, fotografier och filminspelningar. Liknande men mindre aktioner har sedan dess utförts i olika sammanhang. I övrigt innefattar samlingen föremål av varierande ålder, ursprung och karakteristik. Betydande insamlingskategorier har bland annat varit: möbler, dräkter, modeller, skyltar, husgeråd, leksaker och andra vardagsföremål.

De *byggnadshistoriska* samlingarna består av ungefär 8 000 föremål. Stora delar av den byggnadshistoriska samlingen överlämnade stadens Husbyggnadskontor redan i samband med Stadsmuseets bildande, för övrigt har merparten insamlats av Stadsmuseets medarbetare. Även om den antalsmässigt utgör en förhållandevis liten del av föremålssamlingarna så är den volymmässigt omfattande. Här finns hundratals exemplar av dörrar, kakelugnar, fasadornament av sten och målade innertak.

Arkivalier

De enskilda arkiven och arkivsamlingarna består dels av förvärv av hela arkivsamlingar, dels av kompletteringsförvärv utifrån ämnesområden. Av de förvärvade hela arkivsamlingarna kan nämnas: Samfundet S:t Eriks samling, Skönhetsrådets samling, Frithiof Malmstens arkiv, Stockholms skolmuseums arkivsamling och systrarna Rossanders arkiv.

Exempel på ämnesområden och materialtyper inom arkivsamlingarna är bland annat: topografica, biografica, varia, nöjesmaterial, menyer och matsedlar, almanackor, dagböcker och kalendrar (s.k. egodokument), kassaböcker, affischer, kartor och ritningar, uppteckningar, intervjuer och pressklipp.

Informationen finns som: pappershandlingar, elektroniska/digitala handlingar, ljudupptagningar, mikrofilm, ritfilm, reprografisk film, magnetband och i fotografiska tekniker.

I myndighetsarkivet finns material som är direkt kopplade till samlingsförvaltning och kunskapsuppbyggnad om Stockholm.

Fotografier

Samlingen består av en mängd olika fotografiska tekniker och material som använts genom tiderna. De äldsta fotografierna representeras av cirka fyrtio daguerrotypier från 1840-50-talen. Huvuddelen av samlingen kommer från perioden 1880-1920-talet. Samlingen utvecklas kontinuerligt genom nyförvärv och avdelningens dokumentation av stadens förändringar. Fotografierna har stor bredd ämnesmässigt men visar främst stadsmiljöer med gatuliv, folkliv och byggnader i Stockholm med omgivningar. Totalt uppgår antalet fotografier idag till ca 4,5 miljoner.

Vid Stadsmuseets tillkomst överfördes från Stadsarkivet en stor mängd fotografier med motiv från seklets början. Det finns också samlingar som inkommit från andra kommunala förvaltningar som stadsbyggnadskontoret, gatu- och fastighetskontoret, hamnförvaltningen och idrottsförvaltningen. En stor del av de fotografiska bilderna utgörs av fotografier tagna av Stadsmuseets medarbetare. En större del utgörs av fotografier som har förvärvats på olika vis och införlivats i samlingen. Förvärven har skett genom gåvor, inköp, testamenten, depositioner m.m.

Inriktningen för Stadsmuseets fotografisamling ligger på den dokumenterande bilden av stadens utveckling och förändring. Fotografer som kan nämnas i sammanhanget är Gustaf Wernersson Cronquists (1878-1967), Axel Malmström (1872-1945), Kasper Salin (1856-1919), Oscar Bladh (1895-1973) och Axel Swinhufvud (1888-1978).

Stadsmuseets förste heltidsanställda fotograf, Lennart af Petersens, arbetade på Stadsmuseet mellan år 1942 och 1978 och hans produktion omfattar omkring 100 000 negativ. Lika omfattande är andra anställda fotografers bidrag som är och varit verksamma genom åren efter dess.

Exempel på enskilda och större fotosamlingar är den så kallade Gråarkssamlingen som upprättades av Stadsmuseet från 1930-talet till slutet av 1990-talet. Syftet var att skapa en sammanställning av bildmaterial över Stockholm och ordna det geografiskt eller ämnesvis på stora (gråa) ark. På arken finns framförallt fotografier, men också kartor, ritningar, illustrationer, konstverk och enstaka artiklar m.m. Det finns drygt 69 000 gråark.

Pressamlingarna består av några större donationer som till exempel delar ur Aftonbladets och Svenska Dagbladets negativsamlingar. Svenska Dagbladets-samlingen består av bilder som tagits av Svenska Dagbladets pressfotografer under åren 1928-1960 och omfattar över 100 000 negativ. Aftonbladets samling består av bilder som tagits av Aftonbladets pressfotografer under åren 1928-1960 och omfattar även denna över 100 000 negativ. Samlingarna speglar viktiga händelser i Stockholms historia och ger samtidigt en unik inblick i pressbildens utveckling under ett intressant skede av 1900-talet.

Porträttsamlingarna utgörs av en mängd porträttateljéers material i form av album, visitkort och negativ. En av de äldsta negativsamlingarna är från Wilhelm Lundbergs ateljé på Stortorget som öppnade 1863. En av de större samlingarna är Jaegers ateljé, som omfattar cirka 80 000 porträtt från 1905-1950-talet.

Rörlig bild

Rörlig bild har sedan 1930-talet ingått i Stadsmuseets uppdrag och samling. I samband med att Stadsmuseet fick egna lokaler 1931 genomfördes relativt omfattande förvärv och överföringar av samlingar till Stadsmuseet från stadens olika verksamheter.

Upptagningar på film gjordes tidigt på initiativ av Stadsmuseet. Den första egna produktionen genomfördes år 1929-30 då verksamheten vid Färgargården på Södermalm dokumenterades under ledning av dåvarande stadsantikvarien Gösta Selling. Flera dokumentationer följde under 1930-talet. År 1936 väcktes en motion angående upprättandet av ett stadens filmarkiv och år 1943 bestämde stadsfullmäktige att alla filmer i kommunal ägo skulle överlämnas till museinämnden. Som en följd av detta ingår en stor mängd filmer från 1930-talet i samlingarna, exempelvis mer eller mindre färdigredigerade upptagningar från Stockholms hamn, elektricitetsverk, gasverk, reningsverk, vattenverk, samt dokumentationer av många brobyggen. Det finns också filmdokumentationer genomförda av Stadsmuseets tjänstemän och intervjuer. En stor överföring är 220 filmer från Gatu- och fastighetskontoret. I samlingen ingår även filmer framställda inom Stadsmuseet i samband med exempelvis utställningar, dokumentationer och intervjuer.

Filmmaterial har tillförts samlingarna genom köp, gåva och överföring från andra museer och institutioner, privatpersoner, föreningar, företag, m.fl., Några filmer har inkommit som pliktexemplar av produktioner där material ur Stadsmuseet samling har använts.

Filmtekniskt speglar samlingarna av rörlig bild idag utvecklingen från slutet av 1890-talet fram till idag med filmer på filmbas, på magnetband samt på digitalt medium. Det finns magnetband/videoband som antingen är direktinspelad video eller filmer som överförts till videoband.

Litteratur

Stadsmuseets bibliotek är huvudsakligen ett specialbibliotek om ca 1000 hyllmeter utifrån Stadsmuseets särskilda intresseområden kring Stockholm, historia, arkeologi, fotografi och film, kulturhistoria, konst och konsthantverk, kommunalteknik och musei- och arkivteknik.

I Stadsmuseets bibliotek ingår även boksamlingar som hanteras och förvaltas som de övriga museisamlingarna. Den omfattar i huvudsak tre kategorier: Raritetsamlingen, Per Anders Fogelströms samling och samlingar knutna till andra förvärv i museisamlingarna.

Raritetsamlingen består av Stadsmuseets alla skrifter från 1600- och 1700-talet med undantag för de volymer som ingår i samlingen nedan. En inte obetydlig del av 1800-talslitteraturen, särskilt småtrycken, ingår också i denna samling. Vissa unika senare objekt ingår också i denna samling.

Per Anders Fogelströms boksamling består av drygt 6 000 volymer i huvudsak stockholmslitteratur. Stadsmuseet har förbundit sig att hålla den samlad, vårda den och låta den vara tillgänglig för forskning och intresserad allmänhet.

Av samlingar knutna till andra förvärv kan särskilt nämnas *Malmstenssamlingen* som bl.a. består av ca fem hyllmeter cirkuslitteratur och Ruben Mornes arkiv där ca en hyllmeter litteratur i ämnet neonskyltar ingår.

Konst

Till Stadsmuseets konstsamling räknas bildkonst såsom oljemålningar, akvareller, grafik, teckningar och skisser. Den pappersbaserade konsten utgör den överlägset största delen av samlingarna.

De äldsta konstverken är från 1500-talet men tyngdpunkten ligger på 1800- och 1900-talen. Konstsamlingarna belyser Stockholm genom gatubilder och vyer, livet i staden genom scener och satirer samt stadens invånare genom porträtt och karikatyrer. Motiven visar platser, byggnader, människor och verksamheter huvudsakligen i innerstaden. Ämnesmässigt ligger tyngdpunkten på kommunikationer, gatumiljöer, vyer och utsikter, byggnader, folkliv, porträtt, interiörer, näringsställen och handel.

Konsten är dels gåvor från enskilda personer och företag, dels inköpta vid auktioner eller direkt från föregående ägare. Konst i stadens ägo överfördes till Stadsmuseet i samband med dess tillkomst.

I konstsamlingarna ingår samlingar av enskilda konstnärer. Till dessa hör Josabeth Sjöbergs akvareller som på ett högst personligt sätt skildrar människor och miljöer på främst Södermalm vid första halvan och mitten av 1800-talet. I samlingarna finns även en stor mängd skämt- och satirteckningar från det tidiga 1900-talet av bland andra Hjalmar Eneroth, Albert Engström och Oskar Andersson. På 1960-talet, efter Erik Tryggelins bortgång, erhöll Stadsmuseet ett stort antal målningar, teckningar och akvareller som senare har kompletterats med ytterligare verk. Vidare finns den kompletta samlingen linoleumsnitt och deras tryckstockar av Sven-Olof Ehréns stockholmsbilder och några hundra tuschteckningar av Birger Lundqvist med människor och motiv från Stockholm för att nämna några exempel.

3. Utveckla samlingarna

Utvecklingen av samlingarna sker genom förvärv och gallring.

Förvärv

Förvärv sker genom gåvor, inköp fyndfördelningsbeslut, samtidsdokumentation och aktiv insamling.

Beslut om förvärv tas utifrån följande kriterier:

- dokumentära och kulturhistoriska kriterier
- kvalitativ representativitet
- källvärde, kontext och proveniens
- tillverkningshistoriska och etiska kriterier
- tekniska och ekonomiska kriterier samt
- pedagogiskt värde

Stadsmuseet förvärvar uteslutande objekt med väl dokumenterade uppgifter kring proveniens och kontext, eller där detta utretts så långt som möjligt. Stadsmuseet förvärvar inte objekt som är eller kan misstänkas vara stulna, olovligt utgrävda, olovligt utförda eller på annat sätt olovligt förvärvade. Förvärv kan endast ske om objekten långsiktigt kan tas omhand på ett tillfredsställande sätt genom att dokumenteras, vårdas och bevaras inom en rimlig tid från förvärvstillfället. Stadsmuseet förvärvar endast objekt med full äganderätt och tar inte emot gåvor som är förenade med villkor från givarens sida om det inte finns särskilda skäl. Inkomna förslag behandlas gemensamt och kontinuerligt av antikvarier specialiserade på olika områden och beslut fattas av enhetschefen. När det råder oenighet kring förvärv kan beslut fattas av avdelningschefen. Om förvärvet omfattar ekonomiska värden större än 100 tkr eller 400 tkr beslutar avdelningschefen respektive kulturdirektören.

Arkeologiskt material regleras enligt kulturmiljölagen (1988:950). Riksantikvarieämbetet fattar beslut om fyndfördelning. Stadsmuseet tar emot och förvaltar de fynd som framkommer inom fornlämning L2015:7789 (tidigare RAÄ103) dvs. stora delar av innerstaden. Det sker enligt *Kriterier för inlämning av arkeologiska fynd till Stadsmuseet i Stockholm (dnr: 5.1/145/2014)*. När material från en arkeologisk undersökning tas emot ska den dokumentation som upprättats i samband med undersökningen medfölja materialet.

Med aktiv insamling och samtidsdokumentation menas förvärv av objekt där avdelningens medarbetare varit initiativtagare och syftet är att utveckla samlingarna. Detta omfattar även till exempel intervjuer, observationer och dokumentationsfotografier som inlemmas i Stockholms stads museisamlingar. Stadsmuseets samtidsdokumentation vägleds av *Strategi för samtidsdokumentation vid avdelningen Museer och konst (Dnr KUL 2022/2651)* och *Strategi för kunskapsuppbbyggnad avseende kulturmiljöer i Stockholms stad (Dnr 4.0/1857/2021)*.

Gallring

Objekt i samlingen kan gallras efter noggrann bedömning och kan ske av följande skäl:

- Vetenskapliga skäl om: a) objektet är främmande för Stadsmuseets samlingsprofil, b) objektet är så skadat så att det vetenskapliga värdet saknas.
- Föremålets tekniska/fysiska tillstånd: a) skadligt för den övriga samlingarna, b) kemiskt sönderfall som leder till orimlig konserveringskostnad.

- Pedagogiska skäl: a) byte mot bättre exemplar, b) önskan om att få använda och förslita föremål.
- Ekonomiska skäl: brist på resurser att förvara eller vårda föremålen.

Vid beslut om gallring ska dessa motiv alltid vägas mot dokumentära, kulturhistoriska, tillverkningshistoriska, estetiska samt tekniska och ekonomiska kriterier. Beslut om gallring utifrån föremålets fysiska tillstånd eller av vetenskapliga skäl fattas av enhetschef för samlingarna. Gallring av ekonomiska, juridiska eller pedagogiska skäl beslutas av avdelningschefen. Gallring av ekonomiska skäl kan enbart ske om alla alternativa handlingsvägar först prövats och ska ske med mycket stor återhållsamhet. Råder minsta osäkerhet ska beslutet skjutas upp minst ett år innan definitivt ställningstagande.

För att gallring ska kunna ske krävs att det upprättas ett skriftligt underlag med en fullständig dokumentation av objektet, beslut samt redogörelse för gallringsmetod. Gallrade objekt som ingår i samlingarna avhändas från Stadsmuseet enligt följande prioriteringsordning:

1. Objektet skänks till annat museum eller överförs till likartad samling
2. Objektet används i den publika verksamheten för senare kassation
3. Objektet skänks till annan offentlig verksamhet med samhällsansvar
4. Objektet säljs på den öppna marknaden
5. Objektet destrueras

Medlemmar av museipersonalen, nämnden eller deras familjer eller nära anhöriga, ska aldrig tillåtas köpa eller överta objekt som har gallrats ur samlingarna.

Mänskliga kvarlevor

I Stadsmuseets arkeologiska samlingar ingår mänskliga kvarlevor. Hantering av mänskliga kvarlevor görs med utgångspunkt i Riksantikvarieämbetets vägledning *Stöd i hantering av mänskliga kvarlevor i museisamlingar och enligt Riktlinjer för hantering av mänskliga kvarlevor i Stadsmuseets samlingar (dnr 5.3/3429/2017)*.

4. Dokumentera samlingarna

Informationen om museisamlingarna är all den dokumentation som är inhämtad, skapad, förvaltd och upprätthållen, i såväl analog som digital form. Information ska registreras i samlingsförvaltningssystem och handlingar ska vara kopplade till samlingsförvaltningssystemet och ärende- och dokumenthanteringssystem.

Dokumentation och kunskapsuppbyggnad

Sedan museets tillblivelse har samlingarna fortlöpande bokförts i liggare, register och datasystem. Alla delar i samlingsförvaltning innebär kunskapsuppbyggnad kring samlingarna och de enskilda objekten. Vid såväl förvärv, utlån, som konservering skapas ny kunskap om objekten. Det finns rutiner för att insamla, bevara och utveckla kunskapen.

Om föremål används för att göra analoga kopior ska Stadsmuseet godkänna kopian innan den används. En kopia ska alltid vara beständigt märkt med ordet "kopia" direkt på kopian.

Stadsmuseet arbetar fortlöpande och kontinuerligt med att fotografera och skanna objekten i museisamlingarna. Fotograferingen och skanningen utförs för att bevara instabila museiojekt, för att dokumentera museiojekt och förvaltningen av dessa samt för att förmedla museiojekt i publika databaser. Fotografering och skanning av fotografiska negativ görs genom bildbeställningar och i samband med utställningar och publikationer. Bildfilerna ska registreras samt publiceras när det är möjligt. Exemplarframställan av arkiv- och fotografiskt material görs även av bevarandeskäl.

Kontroll av placering och förflyttning

Varje objekt i samlingen ska ha en ordinarie magasins- eller arkivplats. Placering av varje individuellt föremål och konstverk och placering av serier och volymer av foto, ljud, rörlig bild och handlingar ska registreras i samlingsförvaltningssystemet och uppdateras vid förändring. In- och uttag ur magasin och arkiv samt tillfällig placering i utställning, hos låntagare eller konservator ska registreras i anslutning till förflyttningen.

Samlingsförvaltningssystem

Samlingsförvaltningssystemet är en gemensam bas för bevarande, återanvändning och tillgängliggörande av kunskap både internt och externt. Strukturer och processer för att arbeta långsiktigt och professionellt med digital information och kunskap om samlingarna skapas med stöd av samlingsförvaltningssystemet. Systemet har en central roll för att effektivt kunna utveckla kunskapsuppbyggnadsprocesser och är ett verktyg för hela museiverksamheten.

Information om museisamlingarnas förvaltning ska fortlöpande dokumenteras och kunna återsökas i samlingsförvaltningssystemet. Informationssäkerheten ska vara god vad gäller sekretess, tillgänglighet och spårbarhet. De digitala filerna lagras på ett för framtiden säkert sätt. Digital information bevaras i format som följer gällande standarder och rekommendationer inom området. Säkerhetskopiering av datasystemens information sker regelbundet. Bidrag från externa informanter är i datasystemen tydligt avskild från Stadsmuseets egna upprättade information och tolkningsbar utifrån hur den tillkommit. Objekt raderas inte ur datasystemet i samband med stöld, gallring eller att det bedöms vara förkommet.

Syftet med Stadsmuseets samlingsförvaltningssystem är flerfaldigt:

- att ha en aktuell förteckning över Stockholm stads museisamlingar

- att bevara och bygga upp kunskap kring samlingarna och de enskilda objekten som genereras inom ramen för samlingsförvaltningen samt att fånga upp kunskap som skapas i olika delar av museets verksamhet, av allmänheten och forskarsamhället
- att skapa en loggbok över museisamlingarnas vård, hantering och användning
- att söka information inför beslut om användning, utveckling och vård av samlingarna
- att kunna planera för kommande användning, utveckling och vård av museisamlingarna

Digitisering av samlingarna

Samlingar digitiseras långsiktigt och storskaligt för forskning och bevarande samt kontinuerligt och småskaligt för publik tillgänglighet.

Stadsmuseet strävar efter att alla kulturhistoriska föremål och konstverk dokumenteras med digital bild som är sammankopplade med sina respektive textposter och sökbara i samlingsförvaltningssystemet.

Prioriteringsordning för Stadsmuseets digitisering:

1. Material som används i Stadsmuseets, Medeltidsmuseets och Stockholmsmuseets verksamhet för forskning, uttolkning och förmedling, exempelvis för utställningar.
2. Material som riskerar att fysiskt-tekniskt brytas ned. Objekt som utsätts för risker vid användning ska alltid digitiseras, exempelvis inför utställning, utlån och transport. Vid akuta lägen prioriteras digitisering för bevarande högst.
3. Material som efterfrågas av forskare och andra externa intressenter.

Märkning

Varje fysiskt objekt i museisamlingarna tilldelas och märks med ett unikt inventarienummer (t.ex. SSM 123456). Objekten i arkiv- och fotosamlingarna erhåller ett accessionsnummer (t.ex. A123/2023) vid varje förvärv och vartefter handlingarna och fotografierna förtecknas, registreras och digitaliserar tilldelas de unika handlings- respektive bildnummer.

5. Använda samlingarna

Stadsmuseet har ansvar för att tillgängliggöra och förmedla samlingarnas innehåll.

Publika databaser

Med användarna i fokus och respekt för upphovsrätten visar museerna så mycket som möjligt av digitiserade samlingar och publikationer externt. I möjligaste mån arbetar vi med generösa gränssnitt, öppna licenser och öppen maskinläsbar data.

Stadsmuseets samlingar tillgängliggörs för allmänhet och forskning genom webbaserade databaserna Digitala stadsmuseet och Stockholmskällan. Sociala medier är också viktiga kanaler för tillgängliggörandet av samlingarna. Stadsmuseet använder sig av CC-licenser för att informera om bildanvändningen.

Sekretess- eller säkerhetsbelagd information ska inte spridas när samlingarna publiceras eller tillgängliggörs och detsamma gäller känslig information som kan skada tredje man. Lagstiftning och avtal, samt god etisk sed ska efterlevas. Stadsmuseet ska inte sprida eller avbilda verk för vilka Stadsmuseet inte har användningsrätt eller information om nu levande personer genom publika databaser om inte särskilda skriftliga avtal härför är upprättade.

Vid tillhandahållande av information om samlingarna och samlingsförvaltningen förhåller sig Stadsmuseet till lagstiftning för offentliga myndigheter och kommunallagen. Information som är sekretessbelagd prövas om den kan tillhandahållas eller inte. I brottsförebyggande syfte och av etiska skäl tillhandahålls inte information om samlingarnas ekonomiska värde, placering, låntagare eller säkerhetsförhållande.

Tillgängligheten till samlingsförvaltningssystem är begränsat till behörig personal.

Utställningar

Egna utställningar liksom utställningar hos andra museer och konsthallar är viktiga för att tillgängliggöra samlingarna. Museernas egna utställningar genomförs i enlighet med *Strategi för utställningsverksamheten vid Stadsmuseet och Medeltidsmuseet (Dnr 1.1 /1623/2022)*.

Exponering i utställningar sker på ett sätt som inte äventyrar det långsiktiga bevarandet av ett objekt. Utställningslokaler och tillfälliga förvaringslokaler av museiobjekt ska, om inte särskilda skäl föreligger, minst motsvara skyddsklass 2. Klimat och ljusförhållanden/belysning är lämpligt för den typ av museiobjekt som finns där och kontrolleras fortlöpande.

Hantering av föremål sker alltid i nära samarbete med konservatorer och samlingsantikvarier och med vederbörliga säkerhetsåtgärder.

Utlån och depositioner

Utlån är en del av Stadsmuseets verksamhet för att tillgängliggöra samlingarna och är en viktig del av utbytet mellan museer. Objekt ur Stadsmuseets samling lånas endast ut för forskning eller utställningsändamål. Villkor för utlån regleras i särskild policy för utlån och beslut fattas av enhetschef för samlingar.

Depositioner av museiobjekt till andra aktörer har varit ett sätt för museets verksamhet att tillgängliggöra samlingarna. Det innebär till exempel att byggnadsdetaljer och konstverk finns utplacerade i fastigheter inom och utanför Stockholms stad.

Numera ingår Stadsmuseet inte depositionsavtal avseende objekt ur samlingarna. Redan ingångna depositionsavtal ska om möjligt omvandlas till tidsbegränsade lån. Det är önskvärt att utdeponerade

objekt återförs till samlingarna. Deponerat material har införlivats i samlingarna genom att de är registrerade, vårdas och hanteras som övriga samlingen.

Det är även önskvärt att objekt deponerade i samlingarna införlivas i samlingarna eller återlämnas.

Forskning

På Stadsmuseet förenas forskare från olika discipliner i intresset för staden. En central uppgift inom samlingsförvaltningen är att bidra till och möjliggöra forskning i syfte att utveckla kunskapen om Stockholm.

Externfinansierade forskningsprojekt drivs av avdelningens egna forskare i samverkan med akademi och andra kulturarvsinstitutioner. Det bidrar med ny kunskap och perspektiv i enlighet med verksamhetens forskningsprogram (*Strategi för forskning på avdelningen Museer och konst* (Dnr 1.1/1624/2022)).

Forskare på alla nivåer, dvs. även studenter och allmänhet kan kostnadsfritt boka besök i arkiv, bibliotek och magasin. Objekt ur samlingarna är tillgängliga efter överenskommelse och beviljas inom rimliga gränser för samlingarnas vård och säkerhet samt Stadsmuseets resurser. Framtagning bokas i god tid genom överenskommelse med samlingsantikvarie, bibliotekarie eller arkivarie. Stadsmuseet tar inte betalt för forskarservice. Forskare kan fotografera objekt ur samlingarna för att använda som eget arbetsmaterial. Forskare kan i de flesta fall mot avgift beställa högupplöst fil av icke digitaliserade objekt och filer som endast finns i lågupplöst format.

Inga besökare får vistas i magasin och arkiv utan medföljande samlingspersonal.

Publikationer och forskningsresultat som nämner museisamlingarna registreras i samlingsförvaltningssystemet och tillföras Stadsmuseets bibliotek.

Analys och provtagning

Vetenskapliga analyser på museiföremål kan beviljas till universitet och andra forskningsinstitutioner för utförande i Stadsmuseets lokaler eller hos den lånande institutionen. Analyserna kan vara destruktiva eller icke-destruktiva.

Beslut tas utifrån överväganden om föremålets vård- och säkerhetsbehov, värde för museisamlingarna och riskanalys. Innan analys och provtagning kan göras, ska ett avtal med villkor och ansvarsförhållanden upprättas mellan utförare/beställare och Stadsmuseet.

Utföraren står för de extra kostnader som analysen innebär t.ex. transport och analysutrustning. Stadsmuseet står för administration, fotografering och tillståndsrapport mot att utföraren delar med sig av forsknings- och analysresultat till Stadsmuseet samt ger rätt för Stadsmuseet att använda och koppla resultaten till samlingsförvaltningssystemet.

6. Bevara samlingarna

Stadsmuseet ska framförallt arbeta med förebyggande vård av samlingarna. Den förebyggande vården av alla typer objekt sker genom; lämpliga förvaringsbetingelser, lämplig skötsel, lämplig hantering samt kontroll av objektens tillstånd och förvaringsmiljö.

Systematiskt bevarandearbete

Magasinsförvaring kräver ett aktivt och fortlöpande utvecklingsarbete för att uppnå lämpligaste förhållanden för samlingarna. Lämplig förvaring innefattar förvaringsbyggnaderna med deras närmsta omgivning samt deras förmåga att erbjuda skalskydd och säkra installationer av vatten och avlopp, el och ventilation. Det innefattar lämpligt klimat, ljusförhållanden och belysning, luftkvalitet, förvaringsutrustning, emballering och dokumentation i databas av förvaringen

Lämplig skötsel innefattar lokalvård, rengöring av objekten vid behov, att vidta åtgärder när förvaringen är olämplig samt att dokumentera skötseln i databas.

Lämplig hantering är omsorg om objekten vid förflyttningar och användning som exempelvis exponering i utställningar och att dokumentera hanteringen i databas.

Kontroll innefattar registrerad placering av objekten, tillståndsbesiktning, skadedjurskontroller, kontroll av magasinets klimat och andra förvaringsbetingelser samt att dokumentera kontroller i databas.

Förvaring i magasin

Förvaringen av samlingen präglas av aspekter kring säkerhet, tillgänglighet och klimat. Museiobjekt får endast finnas i lokaler med minst skyddsklass 2. Magasinslokalerna ska vara försedda med lämpligt brandskydd.

Museisamlingarnas objekt ska förvaras så att de, så långt som möjligt, är tillgängliga för förmedling, forskning och utlån samtidigt som Stadsmuseet säkrar en bra bevarandekvalitet i magasin. Stadsmuseet arbetar för att höja förvaringseffektiviteten genom tätpackning samtidigt som samlingarnas möjlighet till framtagning och en god arbetsmiljö säkerställs genom bättre förvaringsstrukturer och ändamålsenlig organisering av samlingarna.

Objekt som tas in i magasinbyggnaderna ska kontrolleras och ställas i karantän för att förhindra intrång och spridning av skadedjur.

Besökare får endast befinna sig i magasin i sällskap med behörig personal. Besökare till magasinet ska fylla i besöksloggare. Alla hantverkare som arbetar i lokalerna ska bära gästkort väl synligt. Besökare och anställda som går in i magasinutrymme för samlingarna ska bära skoskydd. Mat och dryck får inte medtas i magasin eller förekomma i närheten av objekt ur samlingarna.

Vård och konservering

Preventiv konservering innebär att kontinuerligt analysera och åtgärda förhållanden för att främja en långsiktigt hållbar bevaring av samlingarna.

När vård eller konservering av ett objekt krävs, ska målet vara att stabilisera objektet. Syftet är vanligtvis inte att objekt i museisamlingarna ska kunna användas i sin ursprungliga funktion.

Alla lagningar ska, så långt som möjligt, kunna avlägsnas från objektet. Alla tillägg av material eller fysisk modifiering ska vara urskiljbara från originalobjektet och reversibla. Materialtillägg och företagna åtgärder och metoder ska dokumenteras i samlingsförvaltningsystemet.

Tillståndsbesiktning

Samlingarnas tekniskt-fysiska kondition kontrolleras kontinuerligt. Vid inventering av kondition, dokumenteras resultatet i databas för varje enskilt objekt som har besiktigats. Inför utställning och utlån besiktigas och dokumenteras varje objekts tillstånd med text och bild i databas.

Tillståndsrapporter medföljer objekten vid utlån till externa institutioner. Tillståndsrapporter utförda av externa konservatorer diarieförs och dokumenteras tillsammans med kopplade handlingar i samlingsförvaltningssystem.

Riskhantering

Stadsmuseet arbetar på ett systematiskt vis med riskhantering genom att inventera, analysera och förebygga olika typer av risker i magasinerna. Det kan vara såväl stöld, skadedjur, vattenläckage som risk för brand. Åtgärder för att förebygga är till exempel klimatkontroll, fysiska ronder, väldokumenterade magasinplaceringar, uppföljning av incidentrapportering samt brandskyddskontroller. För att säkerställa att föremål och handlingar finns på rätt plats i magasinerna genomförs stickprovskontroller årligen. Riksantikvarieämbetets framtagna riktlinjer för restvärdesräddning tillämpas.

